הלכות הדף היומי

מסכת ערכין

תוכן עניינים

א. נשים חייבות במקרא מגילה שאף הן היו באותו הנס.....2

ב. הכל חייבין בזימון ... לאתויי נשים ועבדים דתניא נשים מזמנות לעצמן ועבדים מזמנין לעצמן 4

ג. הכל מצטרפין לזימון ...לאתויי קטן היודע למי מברכין דאמר רב נחמן יודע למי מברכין מזמנין עליו 4

ד. הכל מטמאין בזיבה לאתויי ... תינוק בן יומו דתניא איש מה ת"ל איש איש לרבות תינוק בן יום אחד שמטמא בזיבה.....5

ה. הכל מטמאין בטמא מת ... לאתויי קטן ... איש ... למעוטי קטן מכרת 6

ו. הכל מטמאין בנגעים ... לאתויי קטן 7

ז. לענין של מטה איש פורע ופורם ואין האשה פורעת ופורמת 7

ח. הכל רואין את הנגעים הכל כשרין לראות את הנגעים ... אינו בקי בהן ובשמותיהן אינו רואה את הנגעים ... הא דמסברי ליה וסבר הא דמסברי ליה ולא סבר 8

ט. הכל כשרין לקדש ... לאתויי אשה דתנן הכל כשרין לקדש חוץ מחרש שוטה וקטן 9

י. הכל כשירין להזות ... לאתויי ערל וכדר"א דא"ר אלעזר ערל שהזה הזאתו כשרה 10

יא. הכל שוחטין לאתויי מאי חדא לאתויי כותי וחדא לאתויי ישראל מומר 10

יב. הכל מעלין לא"י ... לאתויי עבדים ... לאתויי מנוה היפה לנוה הרעה ואין הכל מוציאין לאתויי עבד שברח מח"ל לארץ..... 12

יג. מה דירה איש ואשתו אף סוכה איש ואשתו 16

יד. הולכי דרכים ביום פטורין מן הסוכה ביום וחייבים בלילה..... 17

טו. הכל חייבין בציצית ... כהנים הואיל ואשתרי כלאים לגבייהו לא לחייבו קמ"ל נהי דאישתרי בעידן עבודה בלא עידן עבודה לא אישתרי 19

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

הלכות הדף היומי
מסכת ערכין

טז. הכל חייבין ... כהנים איצטריך ליה 21

יז. ילבש על בשרו שלא יהא דבר חוצץ בינו ובין בשרו 22

יח. תפלה של יד אינה מעכבת של ראש ושל ראש אינה מעכבת של יד 23

יט. דיד דכתיב ילבש על בשרו 25

כ. ושמת המצנפת על ראשו תנא שערו היה נראה בין ציץ למצנפת ששם מניח תפילין 25

כא. שוה היובל לראש השנה לתקיעה ולברכות 25

דף ג.

א. נשים חייבות במקרא מגילה שאף הן היו באותו הנס

כבר התבאר במסכת מגילה דף ד. שעל אף שקריאת המגילה היא מצות עשה שהזמן גרמא מכל מקום הכל[1] חייבים בקריאת המגילה, ואף הנשים חייבות, שאף הן היו באותו הנס כיון שמתחלה היתה הגזירה גם עליהם כמו שכתוב במגילה[2]. ומחנכים את הילדים שהגיעו לחינוך לקרותה או לשמוע ולצאת ידי חובה[3], ואפילו בנות קטנות שהגיעו לגיל חינוך חייבות[4], וכן גרים ועבדים משוחררים.

ולפיכך צריך האיש לקרותה בביתו עבור אשתו ובנותיו, ויש מקומות שנוהגין שהם הולכות לביהכ"נ לעזרת נשים לשמוע הקריאה, אבן יש לברר היטב האם יכולות

---

[1] שו"ע ונו"כ תרפט א

[2] מ"ב שם א

[3] מ"ב שם ג וביאור הלכה ד"ה את הקטנים והוא בירושלמי (בפרק ב' דמגילה ה"ה) "ריב"ל הוה מכניש בני ביתיה וקרי קמיהון" וכתב על זה הטור מכאן נוהגין במקצת מקומות להביא קטנים וקטנות לשמוע מקרא מגילה.

[4] מ"ב שם ו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

לשמוע שם ולצאת ידי חובה[5]. ואין הנשים צריכות לבא לבית הכנסת לשומעה ברוב עם[6].

מכיון[7] שנשים חייבות במקרא מגילה יכולה אשה מעיקר הדין להוציא את חברתה ידי חובה. אולם ביש לה ממי לשמוע, עדיף שתשמע ואפילו מאיש שיצא ידי חובה, ולא תקרא לעצמה[8], אבל אם אין לה מי שיקרא לפניה, תקרא היא לעצמה במגילה כשרה[9]. וי"א[10] שנשים אף מוציאות את האנשים ידי חובת קריאת המגילה, וי"א[11] שהנשים אינם מוציאות את האנשים. וכן עיקר להלכה, אולם לכו"ע לנשים רבות אין האשה מוציאה את חברותיה ידי חובה[12].

י"א[13] שאפילו אם האשה קוראה לעצמה או לחברתה מברכת לשמוע מקרא מגילה, שאינה חייבת בקריאה.

למרות שאיש שיצא ידי חובת קריאת המגילה מוציא את חבירו או אשה שלא יצא, אשה שכבר יצאה ידי חובה, אינה יכולה להוציא אשה אחרת ידי חובתה, וכן הקטן שלא הגיע למצוות, אינו מוציא ידי חובה לאשה, או לקטן אחר[14].

---

[5] מ"ב
שם

[6] שו"ת חלקת יעקב ח"ג (סי' קמד). ולפי"ז בנים קטנים קודמים לבא לבית הכנסת לשמוע מנשים שישמעו אח"כ בקריאה לנשים או בבית ובשו"ת משנה הלכות ח"ד סי' פ"ב וס' עולת ראיה להגר"א וייס סי' פ"ג דעתם שגם לנשים יש חיוב ברוב עם וקודמות לבנים קטנים.

[7] שו"ע ונו"כ שם ב

[8] בזוהר חדש כרך ב רות דף מז: "ואמר רבי אבא נשים חייבות במקרא מגילה אבל הם אינן קוראות לאחרים. אבל חייבות לשמוע הברכה מפי המברך ... ומחויבות במקרא מגילה לשמוע מפי הקורא, ומובא בביאור הגר"א

[9] מ"ב שם ח מהחיי"א

[10] כן מוכח דעת המחבר שהביא דעה זו בסתם וכ"כ בפמ"ג שם א"א ס"ק ב

[11] כן נראה שהוא דעת הרמ"א דחייבין בשמיעה לא בקריאה, ואין מוציאות אנשים שנחשבות אין מחויב בדבר, דאין חייבת בקריאה. ולא דמי לנר חנוכה דשאני מגילה דהוי כמו קריאת התורה, ופסולה מפני כבוד הצבור, ולכן אפילו ליחיד אינה מוציאה משום לא פלוג, וגם דאפשר דאשה אינה חייבת בקריאה רק לשמוע וכדלקמיה ומקרי שאינה מחוייבת בדבר לגבי איש, אבל אשה מוציאה את חברתה. מ"ב שם ז

[12] דזילא בהו מלתא. שער הציון שם מהקרבן נתנאל בשם התוספות.

[13] רמ"א שם

[14] ביאור הלכה שם ד"ה ונשים מהפמ"ג א"א שנסתפק בזה אם הם בכלל ערבות דלימא בהו ג"כ אף על פי שיצא מוציא. אך הגרע"א בתשובות סי' ז' ובהגהותיו לשו"ע סי' רע"א סק"ב וכ"ה בהג' חת"ס שם בשם הפמ"ג סי' נ"ג א"א סקי"ט וכ"ה בספרו ראש יוסף עמ"ס ברכות דף כ' ע"ב ד"ה נשים דמצוות שנשים חייבות בהם הרי הם בכלל ערבות ואפשר להוציאן אפילו מי שכבר יצא ידי חובתו, וכן הכריע בשו"ת אבני נזר סי' תל"ט ובשעה"צ סי' רע"א סק"ט (ועיין בשו"ת מנח"י ח"ג סי' נ"ד מו"מ נפלא ועמוק בענין זה), ועיין בשו"ת הר צבי ח"ב סי' קכ"ב.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

הלכות הדף היומי

מסכת ערכין

ב. הכל חייבין בזימון ... לאתויי נשים ועבדים דתניא נשים מזמנות לעצמן ועבדים מזמנין לעצמן

כבר התבאר במסכת ברכות דף מה: שנשים ועבדים וקטנים אין מזמנין עליהם, כלומר שאם לא היו רק שני אנשים, אין אלו מצטרפין לשלשה, שיתחייבו על ידם בזימון. משום שאינם בני חיוב בזימון.

ואפילו אם רצו לזמן עמהם ג"כ אין רשאין, ואפילו אשה עם בעלה ובניה ג"כ אין נכון להצטרף.

נשים לעצמן יכולות לזמן, אם רוצות, משלש נשים ומעלה, אך אינם חייבות. ובלבד שלא יזמנו בשם. ואם רצו הנשים להתחלק מחבורת האנשים, ולזמן בפני עצמן הרשות בידן.

ויש מי שכתב שבזמנינו לא נהגו הנשים לזמן לעצמן, מאחר שלפעמים מזמנין על הכוס, גנאי הוא לאשה שתשתה יין.

ולא תהא חבורה של נשים ועבדים וקטנים מזמנין יחד, אפילו יש ג' עבדים אין מזמנין עם הנשים בחבורה אחת משום פריצותא דעבדים, שחשודים על הזנות ועל משכב זכור אלא נשים לעצמן ועבדים לעצמם ובלבד שלא יזמנו בשם.

נשים וקטנים אין מצטרפים לזמן עליהם, ושלשה קטנים האוכלים יחדיו, אין להם לזמן לעצמם.

אך נשים שאכלו עם האנשים, צריכות וחייבות לענות לזימון, ואין להם רשות לברך ללא זימון. ויוצאות בזימון שלהם. גם כאשר מזמנים בעשרה יענו בהזכרת אלוקינו.

ג. הכל מצטרפין לזימון ...לאתויי קטן היודע למי מברכין דאמר רב נחמן יודע למי מברכין מזמנין עליו

עוד התבאר שם דף מח. שלמנהג הספרדים, קטן מבן שש ומעלה. (ויש שהחמירו רק מגיל תשע ומעלה), שיודע למי מברכים, ויודע לברך, מצטרף

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

לזימון, בין לשלשה ובין לעשרה. אך אין לצרף לזימון אלא קטן אחד, ולא יותר, בין לזימון בשלשה ובין לזימון בעשרה. ולמנהג האשכנזים אין מצרפים קטן לזימון אלא עד שנעשה לבר מצוה. ומשהגיע לגיל שלוש עשרה מחזיקים אותו כגדול, שמן הסתם הביא ב' שערות ,וא"צ בדיקה אחר זה. אך אם בדקוהו ונמצא שאין בו שתי שערות, אין מצרפים אותו לזימון.

קטן ביותר שלימדוהו למי מברכים, לכו"ע אין לצרפו לזימון, כיון שהוא קטן ביותר, ואפילו אם הוא חריף בשכלו.

בן אשכנז שאוכל עם בני ספרד והם עשרה אנשים בצירוף קטן, יכול בן אשכנז להצטרף לזימונם, אך יענה אחריהם בלחש ולא יזכיר השם, וכן בשלשה שאחד ספרדי עם קטן ואחד בן אשכנז, יכול להצטרף עמהם לזימון, ובשני האופנים לא יהיה הוא המזמן.

מחלוקת זו אינה רק לענין צירוף שיהיה מצטרף לשלשה ולעשרה אבל שיהיה הוא המזמן ויוציא אחרים בבהמ"ז לכו"ע אינו מוציא עד שיהיה בן י"ג שנה ויום אחד וידוע שהביא שתי שערות שבהמ"ז הוא מן התורה ובשל תורה אין סומכין על חזקה זו דמסתמא הביא.

אך אם אינו מוציא ידי חובה אלא רק מזמן, כלומר שאומר נברך וכו'. וכל בהמ"ז מברך כ"א ואחד לעצמו כמנהגנו ,כיון שהוא בן י"ג שנה סומכים בזה על חזקה.

ד. הכל מטמאין בזיבה לאתויי ... תינוק בן יומו דתניא איש מה ת"ל איש איש לרבות תינוק בן יום אחד שמטמא בזיבה

כבר התבאר במסכת חולין דף נא. שהכל מתטמאין[15] בזיבה אפילו קטן בן[16] יום אחד מטמא בזיבה, ואחד גרים ועבדים ואחד ישראל מטמאין בנדה ובזיבה.

[15] רמב"ם הלכות מחוסרי כפרה פרק ג הלכה ו
[16] רמב"ם הלכות מטמאי משכב ומושב פרק א הלכה ד

וכתב הרמב"ם יראה לי שמביאין עליהן כפרה כדי להאכילן בקדשים[17], וחטאתן נאכלת שהרי הן כקטן שאינו בן דעת[18], וסריס אדם וסריס חמה מתטמאין בזיבה ככל האנשים.

ה. הכל מטמאין בטמא מת ... לאתויי קטן ... איש ... למעוטי קטן מכרת

אחד גדול ואחד קטן[19] מתטמאין בכל הטומאות אפילו בטומאת המת[20], שנאמר בה (במדבר יט פסוק כ) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִטְמָא וְלֹא יִתְחַטָּא אחד האיש ואחד הקטן שהרי הוא אומר שם (פסוק יח) וְעַל הַנְּפָשׁוֹת אֲשֶׁר הָיוּ שָׁם, אפילו קטן בן יומו שנגע או נשא או האהיל על המת נטמא והרי הוא טמא מת.

וגדול שהכנים קטן שנטמא למקום המקדש, י"א[21] שחייב כרת וי"א שאינו חייב.

והוא שנולד לתשעה, אבל בן שמונה הרי הוא כאבן ואינו מקבל טומאה.

---

[17] וכן מבואר בהדיא בנדרים לה: לו. דמביא אדם קרבן על אשתו שוטה.

[18] טעם זה נאה לחרש ושוטה אבל לגרים ועבדים לא ישתוה ובפרט דבמתני' תנן עבדים בין משוחררין בין שאינן משוחררין ורבינו (לא) העתיק עבדים סתם דהיינו בכל גווני ולעבדים משוחררין איך נאמר שהם כקטן. מעשה רקח שם

[19] רמב"ם הלכות טומאת מת פרק א הלכה יד

[20] ושיעור לשון רבינו כך הוא אפילו בטומאת מת שנאמר בה איש מטמא אף הקטן משום שנאמר ועל כל הנפשות ומוקי לה שם שכלו לו חדשיו. כס"מ שם.

[21] בשטמ"ק מהרא"ש הקשה תימה מה צריך למעוטי קטן פשיטא דפטור מכרת דהא לאו בר עונשין הוא. וי"ל דסד"א כיון דאתרבי לענין טומאה איתרבי נמי לענין עונש טומאה וצ"ב דאף דאיתרבי לטומאה מ"מ זה אינו שייך לעונשים והרי גם כלים ואוכלים נתרבו לטומאה. ועי' ברש"ש דאיצטריך קרא למעוטי גדול המכנים קטן טמא מת למקדש דהגדול פטור מכרת, ובמנ"ח מצוה שסג אות ב כ' דהמכנים קטן טמא למקדש חייב כרת, וביראים השלם סימן שצא מבואר דאינו חייב, אך היראים מיירי במכנים למחנה לויה, אולם החקרי לב או"ח סימן סו כ' דה"ה במחנה שכינה, וע"ע בחי' רבי מאיר שמחה נזיר סא, ב ד"ה דלמא בשם הגר"א, ובמש"ח ויקרא יד, יא, ובקר"א נזיר שם, ובעולת שלמה כאן, ובלקח טוב ריש כלל יד וכלל יז אות ז.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

הלכות הדף היומי
מסכת ערכין

מכל מקום כתבו הפוסקים[22] כי בזמננו נשתנו הטבעים[23] ורואים אנו שרוב התינוקות הנולדים קודם זמנם חיים, עקב התפתחות הטכנולוגיה והמכשירים הרפואיים, אזי רובם המוחלט של הנולדים קודם זמנם, ראויים לחיות ולהתקיים כהוגן, ולכן אף בן ח׳ גמור ואף הנולד קודם חודש ז׳, נחשבים חיים גמורים ומחללים עליהם את השבת בעת הלידה, כל שיש תקוה שיוכל לחיות, ואפילו חיי שעה בלבד[24]. ואף יש חיוב למולם, אם הם מסוגלים לכך מחמת בריאותם.

ו. הכל מטמאין בנגעים ... לאתויי קטן

הכל מתטמאין[25] בנגעים אפילו קטן בן יומו והעבדים אבל לא עכו״ם ולא גר תושב, והכל כשירין לראות את הנגעים, וכל הנגעים אדם רואה אותן חוץ מנגעי עצמו.

ז. לענין של מטה איש פורע ופורם ואין האשה פורעת ופורמת

---

[22] חזו״א (יו״ד סי׳ קנה סק״ד), שו״ת מנחת יצחק (ח״ד סי׳ קכג, וח״י סי׳ לא אות יג), שש״כ (פל״ו הערה כו) בשם הגרשז״א, שו״ת שבט הלוי (ח״ג סי׳ קמא, וח״ח סי׳ פ״ט ס״ז). ובספר מעשה איש (ח״א עמ׳ רה) הביא שהיה מעשה שנולד תינוק לשמונה, ומחמת כן כתב החזו״א קונטרס להוכיח שבזמננו גם הנולד לשמונה יכול לחיות. ובשלמי יהונתן (עמ׳ תקכ) כתב שיש נפק״מ בין החזו״א לשאר הפוסקים הנ״ל, שלדעת החזו״א נשתנו הטבעים ותינוק יכול לחיות אף אם נולד לשמונה ויש להלל שבת אף אם נמצא במקום בו אין אינקובטור וכדו׳, אך שאר הפוסקים לא דנו בנולד לשמונה אלא מתוך שאפשר להחיותו על ידי אינקובטור וכדו׳, וכן דעת הגרשז״א בשש״כ שם שבמקום שאין מכשירים אסור לחלל עליו שבת. וכן נפק״מ בנולד בחודש השישי, שלדעת החזו״א לא נשתנו הטבעים בזה, אך לשיטת שאר הפוסקים מותר לחלל עליו שבת משום שעל ידי מכשירים יכול לחיות, וכן כתב בשלחן שלמה (סק״י) שמהחודש החמישי מחללים עליו.

[23] וכבר כתב החזון איש (יו״ד סימן קנ״ה סק״ב) ״מעידין עכשיו עובדות רבות דבני ח׳ חיים ומתקיימים, ובימים הראשונים היה מיעוט המצוי שנגמרו לז׳ ורובן לתשעה, אבל לא היו נגמרים לשמונה וכו׳, וכמדומה עכשיו נשתנה הטבע וכפי בחינת הרופאים אפשר שהוסיפו השתלמותם אחר ז׳ ונגמרו לח׳ וכו׳״.

[24] וכתב בשש״כ פל״ו הערה כו בשם הגרשז״א, שמה שמחללים את השבת לצורך חיי שעה של הולד היינו דוקא בכלו לו חדשיו, אבל אם לא כלו לו חדשיו, ויש לו מומים שאנו בטוחים שאינו עתיד לחיות שלשים יום מחמתם, אין לחלל עליו את השבת. אך בספר נשמת אברהם ס״ק כ כתב בשם הגרשז״א, שבבית החולים מחללים שבת גם עבור ולד זה, כיון שאין כל הרופאים יודעים להבדיל בין תינוק זה ובין תינוק אחר שיכול לחיות.

[25] רמב״ם הלכות טומאת צרעת פרק ט הלכה א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח״ן 22887389 | ובטל׳ 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

הלכות הדף היומי
מסכת ערכין

כבר התבאר במסכת וטה דף כג: שמצות עשה[26] שיהיה המצורע המוחלט מכוסה ראש כל ימי חלוטו, ואסור להסתפר, ועוטה על שפם כאבל, כלומר ישרבב את כיסוי הראש עד למטה מן הפה, וי"א[27] רק עד זקן הלחיים. ופורם כלומר קורע בגדיו, ומודיע העוברים עליו שהוא טמא, שנאמר (ויקרא יג פסוק מה) וְהַצָּרוּעַ אֲשֶׁר בּוֹ הַנֶּגַע בְּגָדָיו יִהְיוּ פְרֻמִים וְרֹאשׁוֹ יִהְיֶה פָרוּעַ וְעַל שָׂפָם יַעְטֶה וְטָמֵא טָמֵא יִקְרָא, אפילו כ"ג שנצטרע, פורע ופורם, שעשה דוחה את לא תעשה.

המצורע[28] אינה פורעת ואינה פורמת ולא עוטה על שפם, אבל יושבת היא מחוץ לעיר ומודיעה לאחרים שהיא טמאה.

ח. הכל רואין את הנגעים הכל כשרין לראות את הנגעים ... אינו בקי בהן ובשמותיהן אינו רואה את הנגעים ... הא דמסברי ליה וסבר הא דמסברי ליה ולא סבר

והכל כשירין[29] לראות את הנגעים כהן לוי וישראל, ואף על פי שהכל כשירין לראות נגעים גמר ההלכה שהיא הטומאה והטהרה תלויה בכהן, כיצד:

כהן שאינו יודע לראות החכם רואהו ואומר לו אמור טמא[30] והכהן אומר טמא, אמור טהור והכהן אומר טהור, הסגירו והוא מסגירו, שנאמר (דברים כא פסוק ה) וְעַל פִּיהֶם יִהְיֶה כָּל רִיב וְכָל נָגַע, ואפילו היה הכהן קטן או שוטה[31], החכם אומר לו והוא מחליט או פוטר או סוגר. וי"א שצריך שיהיה מבין קצת מעצמו[32].

---

[26] רמב"ם הלכות טומאת צרעת פרק י הלכה ו

[27] עי' טור יורה – דעה סי' שפו וכמו שהתבאר במו"ק טו. האבל חייב בעטיפת הראש כלומר שישב כשהוא עטוף בטלית ושיכסה ראשו בטלית או בסודר, ויחזור קצתו על פיו ועל ראש החוטם.

[28] רמב"ם שם הלכה ח

[29] רמב"ם הלכות טומאת צרעת פרק ט הלכה א ב

[30] לפי"ז מא דאיתא דמסברו ליה ומסבר אישראל קאי בראייה הנגע כמ"ש התוס' בפ"ק דשבועות דף ו'

[31] במעשה רקח הוכיח שכן דעת תוס' שבועות שאפילו אינו מבין מעצמו, והוכיח כן נמי מסתימת הרמב"ם.

[32] כדעת הרא"ש עיין כס"מ מובא להלן

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

הלכות הדף היומי
מסכת ערכין

בד"א כשהיה הכהן סומך על דברי החכם, אבל אם היה הכהן רואה וסומך על עצמו אסור לו לראות נגע מכל נגעים עד שיורנו רבו ויהיה בקי בכל הנגעים ובשמותיהן בנגעי אדם כולם ובנגעי בגדים ובנגעי בתים.

וכל הנגעים אדם רואה אותן חוץ מנגעי עצמו.

וכל כהן[33] שאינו מכיר המראות ושמותיהן כשמלמדין אותו ומודיעין אותו ויסמוך על החכם כנזכר, לא יראה הנגע עד שיבין ויכיר ויאמר זו היא הבהרת וזו היא ספחתה זו היא השאת וזו היא ספחתה.[34] ואם מורה גם על טהרה וטומאה וסומך בה על עצמו צריך שיהיה בקי בנגעי אדם כולם ובנגעי בגדים ובנגעי בתים, וי"א[35] שגם בסומך על עצמו להורות מספיק שיכיר ויאמר זו היא הבהרת וזו היא ספחתה זו היא השאת וזו היא ספחתה.

ט. הכל כשרין לקדש ... לאתויי אשה דתנן הכל כשרין לקדש חוץ מחרש שוטה וקטן

כבר התבאר במסכת יומא דף מב: שכל מעשה הפרה[36] האדומה מתחלה ועד סוף אינו אלא ביום, ובזכרי כהונה, עד שתעשה אפר, אבל משתעשה אפר אם כנס אפרה בלילה או שכנסתו אשה או שעשה מלאכה אחרת בשעת כניסתו ה"ז כשירה.

---

[33] רמב"ם שם פרק א הלכה ג

[34] כס"מ פ"ט שם דייק דברי הרמב"ם שמשמע לכאורה שזה בסמוך על עצמו אבל לעיל מיירי כשאינו סומך על עצמו כמבואר בדבריו. אבל איכא למידק על מה שאמרו דמסברו ליה וכו' במאי עסקינן אי בשאינו סומך על עצמו מאי איריא דמסברו ליה וסבר אפילו כהן שוטה נמי וכמ"ש רבינו בסמוך והרא"ש הרגיש בזה וכתב ברפ"ג דנגעים ההוא שוטה לאו דוקא דצריך שיהיה פקח קצת דמסברו ליה וסבר אלא דקרי לגבי חכם שבישראל שוטה ונ"ל לפרש כן דברי רבינו שמ"ש בפ"א בשאינו סומך על עצמו נמי היא ולישניה דייק שכתב שם עד שיבין ויכיר ויאמר זו היא הבהרת וזו היא ספחת וכו' ואי בסומך על עצמו לא סגי בהכי עד שיהיה בקי בנגעי אדם כולם ובנגעי בגדים ובנגעי בתים וכמ"ש בפרק זה הילכך ודאי בשאינו סומך על עצמו היא ולא נמנע מלכתוב בפרק זה דאפילו שוטה אומר לו החכם והוא מחליט וכו' מפני שסמך על מ"ש שם.

[35] כן הוכיח במעשה רקח שם שהוא שיטת תוס' והרמב"ם ומסברי ליה בגמ' דהכא היינו בשיראל המלמדו.

[36] רמב"ם הלכות פרה אדומה פרק ד הלכה יז

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

ומנין שאסיפת האפר בכל אדם מישראל[37] חוץ מחרש שוטה וקטן שנאמר ואסף איש טהור מכלל שאינה צריכה כהן וכאילו אמר אדם טהור בין איש בין אשה.

וכן למלא מים[38] מן המעיין לקדש בו אפר החטאת להזות על טמא המת, וקידוש שמשימים האפר בתוך המים אחר המילוי שאז מקדשין המים ע"י אפר החטאת. כשרים בכל אדם מישראל חוץ מחרש שוטה וקטן, ואין ממלאין ואין מקדשין אלא בכלי ואין מזין אלא מכלי, והמילוי והקידוש כשרין בלילה, אבל אין מזין ואין טובלין את האזוב[39] אלא ביום, וכל היום כשר להזאה ולטבילה.

י. הכל כשירין להזות ... לאתויי ערל וכדר"א דא"ר אלעזר ערל שהזה הזאתו כשרה

עוד התבאר שם שהכל כשירין[40] להזות חוץ מאשה וטומטום ואנדרוגינוס וחרש שוטה וקטן שאין בהם דעת, אבל קטן שיש בו דעת כשר להזות. והערל כשר להזות שאין הערל טמא[41].

יא. הכל שוחטין לאתויי מאי חדא לאתויי כותי וחדא לאתויי ישראל מומר

כבר התבאר במסכת חולין דף ג. ודף יז: שישראל מומר[42] לעבירה מן העבירות שהיה מומחה, הרי זה שוחט לכתחלה[43] בבדיקת הסכין על ידי

---

37 ובתרגום יונתן חקת י"ט ט תירגם וְיִכְנוֹשׁ גְּבַר דָּהִין דְּכִי יַת קְטָמָא משמע שצריך כהן וחולק לכאורה.

38 רמב"ם שם פרק ו הלכה ב

39 כסף משנה שם

40 רמב"ם שם פרק י הלכה ו ובתרגום יונתן יט. יח חולק ומצריך כהן דוקא וְיִטְמוֹשׁ בְּמַיָּא הָאִינוּן בְּעִידַן קְבוּל סוּבְתָּא גְּבַר דָּהֵן דְּכִי וְיַדֵּי עַל מַשְׁכְּנָא וְעַל כָּל מָנָיָא

41 נראה שנתכוון בטעם זה להכשירו גם בקידש האפר שהזכיר בפ"ו הל' ב' וכ"כ התוס' יום טוב ז"ל דכ"ש הוא עיין שם. מעשה רקח שם.

42 רמב"ם הלכות שחיטה פרק ד הלכה יד שו"ע ונו"כ יו"ד ב ב

43 והוה בר זביחה. שמ"ח ב ב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

הלכות הדף היומי
מסכת ערכין

אחר מכיון שאין מאמינים לו בבדיקת הסכין[44], הואיל וקל בעיניו איסור נבילות שעובר עליו להנאתו[45] שכל הנראה אכלו מחמת שלא מצא כשרה, כך גם אם ימצא שהסכין פגום לא יטרח כל כך לתקנה או להדר אחר סכין יפה ושוחט בפגומה.

לפיכך ישראל בודק סכין ונותן לו לשחוט אפילו בינו לבין עצמו[46], אפילו כמה בהמות אחר בדיקה אחת[47], ומותר לאכול משחיטתו[48], ואפילו הוא לא יאכל מבהמה זו, מכיון שודאי לא יעבור אלפני עור וגו' חנם[49].

אולם דוקא[50] כשיודעים בו שיודע הלכות שחיטה[51]. ואפילו אם יש לו כתב קבלה שנותנים בימינו אינו מועיל אלא צריך לדעת שיודע את ההלכה כיון שאינו טורח לחזור על לימודו.

ועוד התבאר לעיל דף . ה. שכותים והם האומות שהושיב סנחריב בערי ישראל שכבר חזרו לסורם חז"ל עשו אותם כנכרים לכל דבריהם. ושחיטת נכרי נבילה דאורייתא[52], אפילו הוא קטן, אפילו אינו עובד עבודה זרה, כגון גר תושב או מאומות שאינם עובדים עבודה זרה או גר שמל ולא טבל כראוי, ואפילו בדק לו ישראל כשר הסכין, ועמד ע"ג, וראה ששחט יפה.

דף ג:

---

44 גם אם יש משחזת בידו דלא כשו"ת הרדב"ז החדשות סי' כ"ד. יד יהודה הקצר ג

45 בבית הלל כתב שהאידנא החשוד לאכול נבילות לתיאבון, בכלל מומר יחשב לכל מילי, ואין אוכלין ממנו שום מאכל של חשש איסור, וכל שכן שאין אוכלין משחיטתו אחר בדיקת סכין, ע"כ. ואף על פי שכל הפוסקים האחרונים לא כתבו מזה כלום, מכל מקום ראוי לחוש לדבריו, וידון המורה בזה לפי הענין המומר ההוא ולפי פרצת הגדר. שמ"ח יב

46 הטעם דלא שביק היתירא ואכיל איסורא ולכך כשבודק סכין ונותן לו מותר אפילו לכתחלה דכיון שיש סכין יפה בידו ודאי ישחוט בזה ומסתמא ישחוט יפה ולא ישהה ולא ידרוס. ש"ך שם ד

47 רשב"א בתורת הבית הארוך

48 ולא חיישינן נמי שמא תתקלקל השחיטה ממילא, והוא יעלים כדי לאכול בשר, דלא חיישינן לקלקול שחיטה במומחה וסכין בדוק, דרוב שחיטות עשויות כהוגן.

49 שמכיון שבידו לשחוט יפה לא שביק היתרא ואכיל איסורא. ש"ך ה

50 שמ"ח ג

51 ולא מהני מה דקיימא לן רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן, דבשביל תאותו שוחט בדלא גמיר. ט"ז ב

52 ש"ך שם טז ושמ"ח שם א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

הלכות הדף היומי
מסכת ערכין

יב. הכל מעלין לא"י ... לאתויי עבדים ... לאתויי מנוה היפה לנוה הרעה ואין הכל מוציאין לאתויי עבד שברח מח"ל לארץ

כבר התבאר במסכת כתובות דף קי. שהנושא אשה בארץ אחרת שאינה מקום מגוריו מן הסתם היא נישאת על מנת שתדור עמו במקום שהוא חפץ, ואם שניהם ממקום אחד מן הסתם היא נישאת לו על מנת שידור עמה במקום שנושאה, אולם לפעמים לא מסתדר לו מסיבות שונות לדור בעיר זו ורוצה ללכת לעיר אחרת, וחלקו חז"ל הארצות לפי חכמתם ז"ל באומד דעת הנשים מאיזה עיר או מאיזה ארץ יכול להוציאה לעיר או לארץ אחרת,

לפיכך אמרו חז"ל שלש ארצות הן בארץ ישראל חלוקות זו מזו לענין נישואין, יהודה ועבר הירדן והגליל, וכן הדין בכל מדינות הישוב שהם חלוקות לארצות כגון ארץ כנען וארץ מצרים וארץ תימן, והוא הדין שאר כל הארצות החלוקים בשמות ללשונותם[53]. או שהם ממשלה או מלכות אחרת אפילו אינם חלוקים בלשונם[54].

ומשום כך מי שנשא[55] אשה בארץ אחרת שאינה מקום מגוריו[56] או אינה מולדתו כופין אותה ויוצאה עמו לארצו, אפילו מעיר לכפר או מכפר לעיר, ואם לא תלך עמו דינה כמורדת[57], ותצא בלא כתובה ובלא תוספת, שמן הסתם על מנת כן נשאה אף על פי שלא פירש, ואמרים אנו מסתמא גם היא ידעה ועל מנת כן נשאת לו.

---

[53] אף על פי שמסתמ' יהודה וגליל ועבר הירדן היו מדברים בלשון הקודש אפשר היה שינוי בלשונם כדאמרינן בעירובין גלילאה דלא דייקו לישנ' וזה לשון הד"מ אם תאמר שלעזיי"א וריינו"ס ופרנקי"ן מקרי חילוק ארצות א"כ איך יתכן שא"י שהיתה ת' פרסה על ת' פרס' לא היה בו רק ג' ארצות עכ"ל ולפ"ז לאו בשינוי לשון לחוד תלי' דמסתמ' שלעזיי"א וריינוס יש קצת שינוי לשון אלא בגודל המדינה תלוי וצ"ע למעש' בזמן הזה מה נקרא ארץ אחרת והריב"ש בסי' קע"ז כתב למלכות אחרת אין יכול לכוף אשתו אבל באותה מלכות עצמה מוציאין. ח"מ שם א

[54] ח"מ שם וב"ש א מהריב"ש

[55] אע"ג שהר"מ מרוטנבורג חילק בין קידש לבין נשא העיקר כדעת הרמב"ם והרי"ף שאין חילוק. ח"מ וב"ש שם ב

[56] דאזלינן בתר המקום דירה של שעת קידושין וכן הוא במהרי"ט ח"א ס"ו ס"ז ע"ש. בית יעקב שם

[57] ב"ש שם ב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

הלכות הדף היומי
מסכת ערכין

אולם מה שהתבאר שמוציאה[58] מעיר לעיר ומכפר לכפר באותה הארץ, אינו יכול להוציאה מנוה יפה לנוה רע וגם לא מרעה ליפה, מפני שהנוה היפה בודק כלומר שבנוה היפה צריכה היא להיטפל ולבדוק עצמה כדי שלא תהיה קלה וכעורה ויש לה טורח רב ביותר.

אולם במקום[59] בו צריכה היא ללכת אחריו כגון שהוא ממדינה אחרת, הולכת אפילו מנוה יפה לרע, שהרי זה כאלו התנה שתלך אחריו אפילו מכרך לעיר ואפילו מיפה לרע, כמו שנתבאר.

וכן לא יוציאה ממקום שרובה ישראל למקום שרובה גויים, ובכל מקום מוציאין ממקום שרובו גוים למקום שרובו ישראל, אפילו מנוה יפנה לרע[60].

ואינו יכול להוציאה ממקום שהמושל טוב למקום שהמושל רע אפילו במקום שרובה ישראל[61].

וכל מקום שיכול להוציאה ממקומה היינו לאחר שנשאה[62], אבל קודם נשואין לא יוכל להוציאה לשום מקום וצריך לכונסה במקומה אם לא שהתנה בפירוש עם האשה עצמה, אבל אם התנה עם אמה לאו כלום הוא שאין הבת ברשות אמה, אולם אם יש אמתלאות וטעמים לדבריו צריכה האשה לילך אחריו.

כל הנאמר[63] לעיל ביחס לדירת בני הזוג, אינו אלא מחוצה לארץ לחוצה לארץ או מארץ ישראל לארץ ישראל, אבל מחוצה לארץ לארץ ישראל כופין אחד את השני[64] לעלות אפילו מנוה היפה ורובן ישראל לנוה הרע

---

58 שו"ע ונו"כ שם ב
59 ח"מ שם יא
60 ח"מ שם יג
61 ב"ש יב
62 עיין ב"ש יג
63 שו"ע ונו"כ שם ג
64 שהרי אפילו אותו כופין. ח"מ שם טז

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

הלכות הדף היומי
מסכת ערכין

ורובן גוים. ומארץ ישראל לחוץ לארץ אין מוציאין אפילו מנוה הרע ורובן גוים לנוה היפה ורובן ישראל[65].

עבד[66] שאמר לעלות לארץ ישראל, כופין את רבו לעלות עמו או ימכור אותו למי שיעלהו שם, ואם לא ימצא יכתוב לו שטר על דמיו ויניחנו לילך, וכל שכן אדון הדר בארץ ישראל ורוצה לצאת לחוצה לארץ, שאינו יכול לכוף העבד שיצא עמו עד שיתרצה מדעתו או ימכרנו שם, וכל דינים אלו נוהגים אפילו בזמן שהארץ ביד גוים.

עבד שברח מחוצה לארץ לארץ ישראל[67], אין מחזירין לו לעבדות ועליו נאמר (דברים כג פסוק טז) לֹא תַסְגִּיר עֶבֶד אֶל אֲדֹנָיו, ולאו דוקא להשיבו אל אדוניו לחוץ לארץ, רק גזירת הכתוב שלא ישיבנו לעבדות כי אינו עבד כלל, ואפילו רבו רוצה למכרו בארץ ישראל לאחר, או שרבו הולך בעצמו לארץ ישראל אסור, כי נפקעה ממנו העבדות[68] על פי גזירת הכתוב.

וי"א[69] שעדיין עבד הוא ומותר לרבו למכרו לאדון אחר בארץ ישראל, וכ"ש אם רבו עולה בעצמו לארץ ישראל שנשאר ברשותו, וכל הלאו אינו אלא רק שלא להחזירו לחוץ לארץ. וי"א[70] דאע"ג שמותר לרבו למכרו לאדון אחר בא"י, עכ"פ הוא עצמו אינו יכול להשתעבד בו, שמא ישדלנו בדברים ויחזירנו אחריו לחו"ל.

---

[65] ועיין בית יעקב שאם אינו יכול לפרנס או שיש לו סכנה כופין אותה לצאת לחו"ל דדוקא במקום שיכולין שניהם להיות ביחד כופין אותו לעלות או לילך עמה למקומה. אבל כשהוא א"י להיות שם במקום שהאשה רוצה כופין אותה שהאשה מחוייבת להיות עם הבעל ביחד במקום שאפשר לו להיות

[66] שו"ע ונו"כ יו"ד רסז

[67] רמב"ם עבדים פ"ח ה"י מנחת חינוך תקסח אות א

[68] וכ"מ לשון הרמב"ן עה"ת שם "נראה שהוא מצוה שיהיה בן חורין ולא נעבוד בו אנחנו והטעם במצוה הזו, כי עמנו יעבוד את השם, ואיננו הגון שנחזירנו אל אדוניו לעבוד ע"ז ועוד שיתכן שילמד דרך מבוא העיר, כי בענין כזה ילכדו מדינות רבות על ידי העבדים והשבויים הבורחים משם ורבותינו אמרו (ניטין מה) אפילו בעבד כנעני של ישראל שברח מחוצה לארץ לארץ, שגם זה יעמוד לפני יושבי ארץ השם, וינצל מעבוד היושבים על אדמה טמאה ושאין כל המצות נוהגות שם"

[69] רבנו יוסף בתוס' בד"ה ה"ג וכו' וחידושי המהרש"ל על הרא"ש בגיטין פ"ד סי' מ"ג אות א

[70] הרא"ש

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

הלכות הדף היומי
מסכת ערכין

ואומר לרבו[71] שיכתוב לו גט שחרור[72]. ויכתוב לו שטר חוב בדמיו עד שתשיג ידו, ויתן לו ואם לא רצה האדון לשחררו, מפקיעין ב"ד שיעבודו מעליו וילך לו ,ומ"מ צריך גט שחרור[73] כדי להתירו בקהל ישראל.

וקודם שנתן לו גט שחרור הרי זה מעובב גט שחרור, י"א[74] דאוכל בתרומה אם אדונו כהן ומותר בשפחה. וי"א[75] שאסור בתרומה ובשפחה.

עבד זה שברח לארץ, י"א[76] שהרי הוא גר צדק וחייב בכל המצוות ככל גר אחר. וי"א[77] שעד שלא כתב לו רבו גט שחרור, הרי הוא ככל העבדים. ואחר שישתחרר בגט שחרור דינו ככל הגרים.

י"א[78] שאם חזר העבד מעצמו לחו"ל מותר להחזירו לאדוניו, ואין בו משום לאו זה. וי"א[79] שאסור להחזירו לאדוניו כיון שנפקע ממנו השיעבוד לאדונו.

לאו זה נוהג גם, בשפחה כנענית, ובחציו עבד וחציו בן חורין[80].

ונוהגת מצוה זו אפילו בזמן הזה, בזכרים ונקבות, שהכל מוזהרים שלא להשיבו אל אדוניו אחר שהוא בורח אל הארץ הנבחרת, ודוקא במקומות

---

[71] שם ברמב"ם ומנ"ח ושו"ע יו"ד רסז סעי' פה

[72] ודוקא שטר שחרור דכסף אינו מועיל כיון שאין לאדונו בו קנין ממון אלא רק קנין אישות (איסור) וכן שחרור שלא לשמה לא מהני מטעם שטר קנין, ולא שייך מה שקנה עבד וכו', דהרי ידו לעצמו כיון דאין עליו קנין ממון לא מפקיע קנין ממון, דבלאו הכי אין עליו קנין ממון רק צריך שטר כמו גט להפקיע מעליו האיסור מנ"ח מצוה שמז אות ו

[73] דבי"ד יכולים לעשות כדין התורה שלא להחזירו ולהפקיע שעבוד הממון מעליו אבל עדיין יש עליו דין איסור וזה צריך גט שחרור להפקיע

[74] תוד"ה מעובב גיטין מב ע"ב וד"ה אותו העבד שם מ ע"א

[75] דעת הרמב"ם פ"ט מתרומות ה"ה וכן דעת רש"י בגיטין מ' ע"א ד"ה אתי, דאסור בשפחה ואסור בבת חורין דהוי משוחרר ואינו משוחרר

[76] כך הוא לשון הרמב"ם "הרי הוא גר צדק" נראה מדבריו אף שלא כתב לו האדון גט שחרור מ"מ הרי זה גר צדק, וחייב ג"כ בכל המצוות. ואפשר הרמב"ם לשיטתו בפ"ט מתרומות הל' ה' דאינו אוכל בתרומה, א"כ הוי ליה כמשוחרר, ועיין בגיטין מ"ב ע"ב בתוס' שם ואין כאן מקומו. וכדעת הרמב"ם כן דעת ר"ת בכתובות ק"י ע"ב בתוס' בד"ה ה"ג וכו', עי"ש

[77] רבנו יוסף בתוס' שם, וכן הרא"ש פ"ד בגיטין (סי' מ"ג), כתבו בפירוש דהאדון יכול למכור אותו בארץ ישראל ועיין ברא"ש דהלא תעשה הוא שלא להחזירו לחוץ לארץ. ולדבריהם הוי עבד גמור בארץ ישראל,

[78] היינו לרא"ש ור' יוסף הנ"ל הסוברים דהוא עבד, רק דעיקר האיסור דלא יסגיר אותו מארץ ישראל לחוץ לארץ, א"כ בחזר אח"כ ונתיישב בחוץ לארץ מותרים להסגיר אותו לרבו,

[79] היינו לשיטת הרמב"ם דס"ל דנפקע ממנו השיעבוד וא"כ אסור להחזירו לאדוניו (מנ"ח שם)

[80] מנ"ח שם אות ג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

שיש בהם קדושה עתה, אבל אותן מקומות[81] שבטלה קדושתם בגלות הארץ, ולא חזרו וקידשום בקדושה שניה אין נחשבים ארץ ישראל, ועבד הבורח לשם אין לאו בהסגרתו[82].

קנסו רבנן שהמוכר עבדו לחוצה לארץ[83] או לסוריא או לעבו, יצא לחירות וכופין את רבו השני[84] לכתוב לו גט שחרור ומפסיד הדמים. ואפילו אם אמר הקונה איני רוצה להוציאו לחוצה לארץ, אשתעבד בו בארץ ישראל, אין שומעין לו. ככיון שמתחילתו קנאו להוציאו לחו"ל ודין זה נוהג אפילו בזמן הזה.[85]

אבל עבד שיצא אחר רבו מרצונו לחו"ל ומכרו שם, איבד זכותו ואינו יוצא לחירות שהלא מדעתו בחר להיות תמיד בחו"ל. במה דברים אמורים, כשיצא רבו על מנת שלא לחזור לא"י, אבל אם דעת רבו לחזור ויצא אחריו ומכרו שם, יצא לחירות וכופין את הלוקח לשחררו שהרי העבד יצא ע"מ לחזור אבל עכ"פ אין קונסין הלוקח שיפסיד דמי המכירה כיון שקנאו בהיתר בחו"ל[86].

עבד שאמר לעלות לארץ ישראל, כופין את רבו לעלות עמו או ימכור אותו למי שיעלהו שם.

רצה האדון לצאת לחוצה לארץ, אינו יכול להוציא את עבדו עד שירצה. ודין זה בכל זמן, אפילו בזמן שהארץ ביד עובדי כוכבים.

יג. מה דירה איש ואשתו אף סוכה איש ואשתו

כבר התבאר במסכת סוכה דף כח. שמצוה על כל איש ישראל להושיב אשתו[87] ובני ביתו עמו בסוכה, להיותם מסתופפים בצלא דמהימנותא לטהר

---

[81] עיין חגיגה ג ע"ב

[82] מנ"ח שם אות ה

[83] עיין בספרי ובמש"ך חכמה כאן דמשמע שהוא מדאורייתא שיוצא לחירות

[84] שאם לא היה קונה לא היה לרבו הראשון למי למכור

[85] שם סעי' קכח

[86] שם סעי' קכט

[87] ומדברי הרמ"א משמע שטוב להחמיר להושיבם כדי שהאיש יוכל לקיים מצות כעין תדורו שהרי מטעם זה פטר הסימן תרלט סעיף ב שינה בסוכה וז"ל "ולי נראה משום דמצות סוכה איש וביתו, איש ואשתו כדרך שהוא דר כל השנה, ובמקום שלא יוכל לישן עם אשתו, שאין לו סוכה מיוחדת, פטור;וטוב להחמיר ולהיות שם עם אשתו כמו שהוא דר כל השנה, אם אפשר להיות לו סוכה מיוחדת". וא"כ ה"ה והוא הטעם הכא אולם יש לחלק בין סוגי הסעודות שאין אדם תמיד בדירתו אוכל עם בני ביתו ואנו אלא בסעודות גדלות. ועיין תורה תמימה ויקרא כ מב ס"ק קסט

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

את נפשותם, ולהודיע אליהם חסדי ה' עם ישראל עמו ונחלתו תמיד כל הימים, בעבור תהיה יראתו ואהבתו על פניהם לבלתי תחטאו[88].

אולם נשים ועבדים[89] פטורים מן הסוכה, מפני שהוא מצות עשה שהזמן גרמא. ומ"מ יש להם שכר לנשים כשמקיימים מ"ע שהזמן גרמא[90].

מנהג חלק מקהילות הספרדים[91] עפ"י שיטת מרן הבית יוסף[92] שאין הנשים מברכות על מצוות עשה שהזמן גרמא, ולפיכך גם אם רוצות לשבת בסוכה וקיים מצוותה אינם מברכות "לישב בסוכה". אולם יש שנהגו[93], וכן הוא למנהג האשכנזים שאם ירצו לישב בסוכה ולברך הרשות בידם[94]. אבל מי שכבר בירך לישב בסוכה לא יחזור ויברך כדי להוציא את הנשים, כיון שאין הנשים חייבות בברכה זו הרי זו ברכה לבטלה.

יד. הולכי דרכים ביום פטורין מן הסוכה ביום וחייבים בלילה

כבר התבאר במסכת סוכה דף כו. שנאמר בתורה (ויקרא כג פסוק מב) בַּסֻּכֹּת תֵּשְׁבוּ ולמדו חכמינו ז"ל שמצות סוכה היא "תשבו כעין תדורו", כלומר תשבו בסוכה כעין שאתם דרים בה כל השנה, לומר שאינו מחויב לדור בסוכה בקביעות ימי החג, יותר ממה שהוא דר בקביעות בביתו כל השנה, וכשם שהוא מניח את ביתו בכל השנה והולך לדרך, כך מותר לו

---

[88] כף החיים שם ס"ק ה

[89] שו"ע ונו"כ תרמ א

[90] כף החיים שם ד

[91] שו"ת יבי"א ח"ד סי' נ', ועיין בארוכה בשו"ת יבי"א ח"ה סי' מ"ג. ועיין בשו"ת חכם צבי בהוספות סי' ח' פסק שאין לנשים לברך על מ"ע שהז"ג, ואחריו נהג כן נכדו הגה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע ועיין שו"ת דברי יציב או"ח ח"ב סי' רע"ד אות ב' שלדבריו אין לנשים כלל לקיים מצוות עשה שהז"ג, ואין להם ליטול לולב או לישב בסוכה, ומביא שהדברי חיים זי"ע אמר שאשה שלא תשב בסוכה הנני מבטיח לה בנים הגונים.

[92] או"ח יז ב

[93] בברכי יוסף להחיד"א זי"ע סי' תרנ"ד מביא דברי שו"ת מן השמים סי' א' שכותב בהדיא שנשים הבאים לברך על לולב שופר ומגילה וחנוכה הרשות בידם, ובשו"ת יוסף אומץ סי' פ"ב מוסיף החיד"א לומר שאם מרן הב"י היה רואה דברי השו"ת מן השמים ודאי כך היה פוסק ומנהיג, וכן בס' זכור לאברהם (אלקלעי) ח"א ה' ברכות אות נ' ובשדי חמד מערכת מ' אות קל"ו "ואנו אין לנו אלא דברי מרן החיד"א וכבר פשט המנהג כן ואין להרהר בדבר" ובס' זכרונות אליהו מערכת ע' שכן נוהגות הנשים בעיה"ק חברון תובב"א, ובשו"ת רב פעלים ח"א סי' י"ב שכן נוהגות נשי בבל.

[94] מ"ב שם א ועיין בס' מנהגי החת"ס פ"ח סעי' י"א שהנשים היו יושבות בסוכה אך לא היו מברכות לישב בסוכה כמ"ש בס' חתן סופר בשער הגדילים והכלאים אות כ"ג בשם אמו שהיא בתו של החת"ס, ובשו"ת התעוררות תשובה (שהוא מנכדי החת"ס) ח"א סי' קע"ז ועיין בשו"ת דברי ישראל סי' קצ"ז ושו"ת להורות נתן ח"ו סי' ל"ט.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

להניח סוכתו ולילך לדרך[95], וכשם שבכל השנה כשהוא בדרך, לפעמים אינו אוכל בתוך הבית כדי שלא יהיה לו עיכוב בדרכו, או מפני הטירחא, כך מותר לו לאכול ולישן חוץ לסוכה, מפני איחור דרכו או הטירחא.

לפיכך המהלך בדרך בימי הסוכות, אם הוא אוכל וישן על פני השדה במקום שאין שם ישוב כלל, אינו צריך לטרוח ולעשות לו סוכה, אפילו הוא יושב כל החג במקום אחד בשדה ויכול לבנות לו סוכה במקום הזה, אעפ"כ אינו צריך לטרוח בשביל כך, אלא אם יש שם במקום חנייתו סוכה מוכנת עשויה לשם צל[96], הרי זה יושב בה, ואם לאו אוכל ושותה וישן על פני השדה, לפי שהסוכה היא כעין דירת ביתו בכל השנה ואין אדם קובע דירתו במקום שאין שם ישוב כלל.

אולם משהגיע למקום ישוב בין אם הולך ביום[97] ומגיע לישוב בלילה ובין אם הולך בלילה ומגיע לישוב ביום, אפילו הוא ישוב גוים, ורוצה לאכול או לישן שם, חייב להשתדל ולחפש אולי ימצא סביבות משכנו איזה יהודי שיש לו סוכה, אך אינו חייב לטרוח ולבנות סוכה[98]. וי"א שחייב לבנות לו סוכה כדי שיכנס לתוכה לאכול ולישן[99].

והעיקר כדעה ראשונה[100], ולפיכך אם לא מצא סוכה ישן ואוכל בבית מלונו, ולמחרת ימשיך בדרכו, אפילו אם ינהג כך כל ימי חג הסוכות.

---

[95] שו"ע ונו"כ תרמ ח

[96] שו"ע הרב שם טו

[97] וזהו כונת השו"ע שם "הולכי דרכים ביום, פטורים מן הסוכה ביום, וחייבים בלילה. הולכי דרכים בלילה, פטורים בלילה, וחייבים ביום". כלומר שהולכים ביום ומגיעים ליישוב בלילה או להיפך שאם לנים הם על פני השדה נחשבים כהולכים ביום ובלילה. כמבואר במ"ב שם ס"ק מא

[98] מ"ב שם ס"ק מא מג

[99] שו"ע הרב שם טז וכדעת המג"א

[100] ועיין בביאור הלכה ד"ה הולכי שביאר מחלוקת זו שדעת הלבוש דמה שאמרו פטורין ביום היינו שא"צ להמתין מלאכול עד שיגיע לסוכה (אם לא שיזדמן לפניו סוכה בעת האוכל בלי טורח) ומה שאמרו וחייבין בלילה היינו כשבא ללון במקום ישוב מחוייב לחפש סביבותיו אולי יש שם סוכה לאכול ולישן שם אמנם אם נזדמן לו שלן שם בין הנכרים שאין שם סוכה וסביבותיו אין יהודים פטור מלעשות שם סוכה. ודעת המ"א דמה שאמרו פטורין מן הסוכה ביום היינו אף כשהגיע למלון פטור לטרוח לעשות שם סוכה בעת האוכל כיון שדעתם לילך לאלתר, וחייבין בלילה לעשות שם סוכה כיון שנח שם אפילו אם לן אצל נכרי אם יש לו שם ממה לעשות סוכה (ואפילו אם צריך להוציא ע"ז מעט מעות אפשר דצריך להשתדל ע"ז). אמנם אם בא לכפר סמוך לעת האוכל א"צ להמתין על עשית סוכה כמו בירידת גשמים דלא אמרינן שימתין מלאכול אלא כיון שעכשיו רוצה לאכול ואין לו סוכה פטור ה"ה בזה. הגר"ז ודה"ח העתיקו דברי המ"א דמה שאמרו וחייבין

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

ההולך מישוב לישוב שאין בהם סוכות ואינו מרוחק מביתו אע"ג שיש להקל, מ"מ יש לו להחמיר על עצמו לשוב לביתו בכל לילה, לאכול בסוכה.

אולם אם מתכונן לשהות שלושה או ארבעה ימים ביישוב אחד, חייב מן הדין לבנות לעצמו סוכה. ואינו רשאי לאכול ולישון חוץ לסוכה[101].

דין הולכי דרכים אינו אלא שהולך למטרה מוגדרת, כגון למסחר ושאר צרכי פרנסה או כל מטרה נחוצה, שבשביל זה היה צריך לצאת גם מביתו[102], אך ההולך לטיול ולתענוג בלא שום צורך מיוחד, אינם בכלל ההיתר "הולכי דרכים פטורים מן הסוכה" ולכן חייבים לבנות סוכה כדי לאכול ולישון בה. ואם לא יוכלו אסור להם לצאת מסוכתם.

טו. הכל חייבין בציצית ... כהנים הואיל ואשתרי כלאים לגבייהו לא לחייבו קמ"ל נהי דאישתרי בעידן עבודה בלא עידן עבודה לא אישתרי

כבר התבאר במסכת יומא דף סט. ומנחות דף מג. שבגדי כהונה[103] מותר ליהנות בהן, לפיכך לובשם ביום עבודתו[104] ואפילו שלא בשעת עבודה[105].

בלילה היינו לעשות שם סוכה אבל בבגדי ישע וח"א מצדדין כדברי הלבוש דאם יצטרך לעשות סוכה א"כ יעמול בה רוב הלילה או עכ"פ איזה שעות וזה לא הוי כעין תדורו. וכן הגאון ר"י עמדין כתב דמה שאמרו וחייבין בלילה היינו כשאפשר להם להשיגה בקלות, וכן משמע מביאור הגר"א וכן ברבינו מנוח (מבאר דברי הרמב"ם) שכתב בהדיא וז"ל וחייבים בלילה אם מגיעים למקום שיש שם סוכה אבל אם דרים בלילה במקום גוים שאין שם סוכה פטורים עכ"ל וגם לשון רמ"א דחוק מאוד לפי דברי המ"א.

[101] מהא דס"ק מה במ"ב, בהולכים לתבוע חובותיהם.

[102] שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ג סימן צג וכתב שם "וגם בלא זה הא נענשין על עשה בעידן ריתחא כשמבקש מצדקי למיפטר מהמצוה כדאיתא במנחות דף מ"א אף באופן שהיה לו הנאה בלבישת בגדים הפטורין מציצית דודאי לא בכוונה ליפטר מציצית לבש רב קטינא לסדינא וסרבלא הפטורין מציצית. לכן מסתבר דלילך לטיול ולתענוג למקום שליכא סוכה אסור". ועיין שו"ת אז נדברו חי"א לד, ילקוט יוסף מועדים עמ' קמ"ז. ועיין מועדים וזמנים ח"א פט שכתב רק נסתפקתי אי יש חובת הידור להביא עצמו טפי לידי קיום מצות סוכה, והיינו שימעט בימים אלו מטיולים למרחקים ונסיעות וכדומה כדי שיוכל לישב בסוכתו ולקיים כל רגע מ"ע, או דלמא עיקר החיוב הוא תשבו כעין תדורו ואינו צריך להביא עצמו לסיבת המצוה לקיים מצוה קיומית. ומוכיח שאין חיוב.
המצוה לקיים מצוה קיומית.

[103] רמב"ם הלכות כלי המקדש פרק ח הלכה יא

[104] משמע שאם אינו יום עבודתו, אע"ג שהוא במקדש אסור ללובשו ואע"ג שאינו לובש אבנט ואין בו משום כלאים וכן דייק בהר המוריה כאן וצ"ע.

[105] דמאי דאיתא אף שלא בשעת עבודה התם לאו משום כלאים קאמר אלא משום משתמש בבגדי קדש וכדמסיים בה מפני שבגדי כהונה ניתנו ליהנות בהם אבל הבגד של כהונה שיש בו כלאים שלא בשעת עבודה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

הלכות הדף היומי
מסכת ערכין

י״א[106] שהאבנט אסור ללובשו שלא בשעת העבודה מפני שהוא שעטנז. ויש מתירים[107] אף באבנט, וכהן גדול בחשן ואפוד[108], כדלהלן.

י״א שעל אף שבגדי כהונה ליהנות נתנו זהו רק בדרך לבישה, אך אסור לישון בהם[109]. וי״א[110] שאסור ליהנות מבגדי כהונה בלילה. ולפיכך לא היו הכהנים השומרים בבית המקדש ישנים בבגדי כהונה אלא מקפלין אותן ומניחין אותן כנגד ראשיהן[111], ולובשין בגדי עצמן וישנים על הארץ, כדרך כל שומרי חצירות המלכים שלא יישנו על המטות.

אע״ג שי״א[112] שבגדי כהונה קשין הן מ״מ לדעתם בלבישה לא הותר קשין ולוקה עליהן, לפיכך י״א[113] שכהנים שלבשו בגדי כהונה שלא בשעת עבודה

במקדש אף על גב דלית ביה משום משתמש בבגדי כהונה משום כלאים מיהא אית ביה. כסף משנה הלכות כלאים פרק י הלכה לב

[106] דעת הרמב״ם שם והלכות כלאים להלן. ועיין בכס״מ דפשיטא ליה כרב אשי דבגדי כהונה לית בהו משום כלאים משום דקשים הם וחילק שהיינו לענין הצעה, אבל ללבוש אפילו שהם קשים אסור.

[107] הראב״ד ודעימיה מובא להלן.

[108] ועיין שו״ת הרדב״ז כלי המקדש שם שכתב אף לדעת הרמב״ם שחשן ואפוד אף על פי שהיה בהם תכלת שהוא צמר ושש שהוא הפשתן מ״מ קשין היו שהרי כ״ח חוטין היו. ובגד הנארג מכ״ח חוטין קשה הוא וכ״ש עם חוטי זהב ולפיכך אין בהם משום כלאים ומותר ללבשם אפילו שלא בשעת עבודה. אבל מעשה האבנט אינו קשה שהרי רקום היה בצמר ויש בו כלאים של תורה.

[109] כס״מ בדעת הרמב״ם הלכות בית הבחירה פרק ח הלכה ו

[110] מרכבת המשנה בהלכות בית הבחירה שם והלכות כלי המקדש. וצ״ל שדוקא שלא בשעת עבודה שהרי חייב להעלות אברים ופדרים שלא נתעכלו וא״כ צ״ע כיון דהוי עבודה ומותר בהם מיגו דשרי בעבודה שיותר גם בלא עבודה כמו ביום. ואולי הוא גזירה דרבנן דילמא יישן בהם.

[111] והאבנט שהיה בו כלאים לדעת הכס״מ לעיל כיון שהיה קשה אין בעיה להציע משום כלאים שרק בלבישה אסור כדלעיל.

[112] בכסף משנה כלאים פרק י הלכה לב פשיטא ליה הכי ״שכתב אבל אי קשיא הא קשיא דאמרינן בפרק בא לו בגדי כהונה קשים הם אצל כלאים. וי״ל דלא אמרן כן אלא להצעה דלא מיתסרא אלא מדרבנן אבל להעלאה דאסירא מדאורייתא אפילו בקשין אסור״. וכן נמי בהל׳ כלי המקדש מובא לעיל. אבל בשער המלך שם כתב ״דודאי סתמא דתלמודא התם פ׳ בא לו דקא׳ ה״נ מסתברא דכנגד ראשיהן דאי ס״ד תחת ראשיהן ת״ל משום כלאים ע״כ דלאו היינו משום דס״ל דקשין יש בהן משום כלאים אפי׳ בהצעה דא״כ ת״ל מתני׳ דפ״ט דכלאים דקתני הכרי׳ והכסתות אין בהם משום כלאים וה״ט משום דקשים הם כמ״ש הרע״ב ז״ל שם אלא ע״כ דתלמודא התם בעי למימר דבגדי כהונה לא מיקרו קשים ויש בהן משום כלאים ופסק הרע״ב כסתמא דתלמודא דהתם כנ״ל״.

[113] רמב״ם הלכות כלאים פרק י הלכה לב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח״ן 22887389 | ובטל׳ 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

הלכות הדף היומי
מסכת ערכין

אפילו במקדש לוקין מפני האבנט וכן כהן גדול[114] מפני החושן והאפוד[115] שהוא כלאים, ולא הותרו בו אלא בשעת עבודה[116] שהיא מצות עשה כציצית, ועשה דוחה ל"ת ואינו דוחה אלא בזמן החיוב. וי"א[117] שבגדי כהונה הותרו כל היום במקדש ואין בהם משום איסור כלאים, ורק אם יצא חוץ למקדש לוקה, ואפי' עראי אסור לצאת חוץ למקדש. ויש מתירין[118] אפי' בלילה במקדש עד זמן שינה, ולדעתם אף ציצית בלילה הותרה בכלאים[119] שלגמרי התירתו התורה.

טז. הכל חייבין ... כהנים איצטריך ליה

---

[114] וולכאורה קשה מהא דהודיעו את שמעון הצדיק מה עשה לבש בגדי כהונה וכו' דקשה ולדידך מי ניחא אפי' תימא בגדי כהונה ניתנו ליהנות אכתי האיך לבש שמנה בגדים דהאבנט הוא שעטנז ואפי' תימא ששינה ונטל אבנט של בוץ דיום הכיפורים אכתי חשן ואפוד שעטנז. אין כאן קושיא דמאן יימר ששמעון הצדיק לבש שמנה בגדים דלמא קס"ד הש"ס שלבש ד' בגדים של יוה"כ וכמדומה שראיתי כן במדרש. מרכבת המשנה הלכות בית הבחירה פרק ח הלכה ו

[115] והא דהרמב"ם הזכיר רק אבנט, יש לתרץ דאבנט היה מרוקם צמר ורך. היה אבל חשן ואפוד ארוגים היו ואפשר שהיו קשים ואינם כלאים. עוד י"ל דלגבי כ"ג דכתיב ביה ומן המקדש לא יצא הותר כלאים לגביה אבל כהן הדיוט לא הותר לו אלא בשעת עבודה כדמשמע בסוגיית ערכין. ומיהו בתוספתא משמע כדברי הראב"ד דתניא ובגדי כהנים ובגדי כ"ג אין בהם משום כלאים ובגדי כ"ג היוצא בהם למדינה חייב ובמקדש בין לשרת ובין שלא לשרת פטור מפני שהם ראויים לעבודה ע"כ. ואפשר לחלק לדעת רבינו דוקא של כ"ג בין לשרת בין שלא לשרת פטור לפי שכל שעה שירצה היה עובד אבל בגדי כהן הדיוט בשעת עבודה פטור ושלא בשעת עבודה חייב ולא תסמוך על מה שכתבתי הכא עד שתעמוד על מה שכתבתי בהלכות כלי המקדש. רדב"ז

[116] ועיין צפנת פענח שבירוש' כלאים פ"ט ה"ב דאף במקדש אסור ללובשם אף דרך ארעי ובתוס' מנחות דף מ"א ולכאורה י"ל דרק ללבוש שלא בשעת עבודה אסור אבל אם לבשם לצורך עבודה י"ל דאינו מחוייב לפושטם אח"כ אף הכלאים וכעין הך דקדושין דף נ"ד ובתוס' שם דף ס"ו וביומא דף ס"ט אך מלשון הירוש' לא משמע כן.

[117] ראב"ד בהשגות כאן. ותוס' מנחות מ"א א' וחולין ק"י ב' והרא"ש בה' ציצית סי' ב' ובה' כלאי בגדים סי' כ' וכן פסק בתשו' שאגת ארי' סי' כ"ט ומש"כ הר"ש בפ"ק דכלים מ"ט דאסור שלא בשעת עבודה היינו כשנכנסין לתקן אבל כשלבשו לעבודה מותרין בו כל היום כ"ז שלא יצאו לחוץ שלא ניתנה תורה למלאכי השרת והרש"ם דף קנ"א פסק כרבנו

[118] ראב"ד בהשגותיו על הרז"ה ספ"ק דביצה, והתוס' במנחות נסתפקו בזה ועי' בשעה"מ שהראב"ד כתב דלילה נמי עידן עבודה מקרי שהרי אברים ופרקים קרבין כל הלילה יע"ש ולכן הנכון שדעת הראב"ד ז"ל כדעת ר"ת שכתבו התוס' במנחות דמ"ה ד"ה תכלת ובפ' כל הבשר דף ק"י ע"ב ד"ה טלית שאולה יע"ש ודוק.

[119] ר"ת בתוס' מנחות מ' ב' ד"ה תכלת והרא"ש בריש ה' ציצית

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

הלכות הדף היומי
מסכת ערכין

כהנים בשעת[120] העבודה, והלוים בשעה שאומרים השיר של הדוכן, וישראל בשעה שעומדים במקדש, פטורין מן התפלה ומן התפילין, שהעוסק במצוה פטור מן המצוה[121].

יז. ילבש על בשרו שלא יהא דבר חוצץ בינו ובין בשרו

עוד התבאר שם שנאמר בבגדי[122] כהונה (ויקרא טז פסוק ד) בְּשָׂרוֹ וּלְבֵשָׁם, מלמד שלא יהיה דבר חוצץ בין בשרו לבגדים, אפילו נימא – שערה אחת, או עפר או כינה מתה אם היתה בין בשר לבגד הרי זו חציצה ועבודתו פסולה.

כרך על בשרו[123] בגד שלא במקום בגדים כגון שכרכו על אצבעו[124] או על עקבו[125], אם היה בו שלש אצבעות על שלש אצבעות ה"ז חוצץ ופוסל, י"א שפוסל משום שנחשב כמיותר בגדים[126], פחות מכאן אינו חוצץ, ואם היה צלצול קטן – חגורה קטנה – צמיד, הואיל והוא חשוב בגד בפני עצמו הרי זה פוסל ואף על פי שאין בו שלש על שלש.

אולם אם חוצץ בין בשרו לכלי בשעת עבודה, י"א[127] שאפילו פחות משלושה חוצץ[128]. ולכן כהן שלקה באצבעו כורך גמי בין בחול ובין בשבת כדלעיל,

---

120 רמב"ם הלכות תפילין ומזוזה וספר תורה פרק ד הלכה יג

121 כס"מ שם מרש"י ואם רצה להניחם בשעת העבודה מניח. אולם דעת התוס' שחייבים כדלהלן

122 רמב"ם הלכות כלי המקדש פרק י הלכה ו

123 רמב"ם שם הלכה ח

124 כגון ביד שמאל דעבודה אינו אלא בימין, אבל במקום עבודה אפילו כל שהוא חוצץ.

125 חלוקא זו ליתא בגמרא ואולי רבינו היה גורסא ומילתא אגב ארחיה קמ"ל דאף דקי"ל מדו שתהא כמדתו וכמ"ש רבינו פ"ח מ"מ לא בעינן שיגיעו עד עקביו

126 עיין כס"מ שם על פי פירש"י ואיידי דנקט במקום בגדים לישנא דחציצה דשייכא בה נקט נמי במסקנא לישנא דחציצה. וכן בשו"ת הרדב"ז וכן בכס"מ שם הלכה ט

127 רמב"ם שם הלכה ט

128 הראב"ד השיג בכך שסתם הרמב"ם הוא שלא יחוץ הגמי או הבגד בין בשרו לכלי בשעת עבודה. שדבריו סותרים זה את זה הלא אמר שלא במקום בגדים פחות משלש אינו חוצץ בין היד לכלי, אך עיין בכס"מ שהרמב"ם ס"ל שבבגד שלוש או צלצול אינו חציצה אלא יתור בגדים ופחות משלוש אינו חשוב ליתור בגדים, אך בין ידו לכלי הוה חציצה ולהכי אפילו נימא קטנה חוצצת.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

ובלבד שלא יחוץ הגמי או הבגד בין בשרו לכלי בשעת עבודה. וי"א[129] שפחות משלושה אינו חוצץ בכל אופן אם אינו במקום הבגדים.

צריך הכהן[130] להזהר בשעה שלובש שלא יהיה אבק בין בגדו לבשרו[131], ולא כינה אף על פי שהיא בחיים[132], ושלא תכנס הרוח בשעת העבודה בין בשרו לבגדו עד שיתרחק הבגד מעליו, ולא יכנים ידו תחת חלוקו לחיק[133], ולא יצא שערו מן הבגד[134], ולא יהיה בבגד נימא – שערה מדולדלת, ואם היה שם אחד מכל אלו עבודתו כשירה[135].

י"א[136] שכמו כן צריך להזהר שלא יהיה בית יד של כותנת הכהן רחב באופן שאינו נוגע בבית השחי, וצריך שיהיו בתי זרועותיו דחוקים ונוגעים בבשר גופו. וכן צריך[137] להזהר של יצא שערו מראשו למטה עד שנכנם בין כתנתו לבשרו.

יח. תפלה של יד אינה מעכבת של ראש ושל ראש אינה מעכבת של יד

---

[129] השגות הראב"ד שם

[130] רמב"ם שם הלכה ז

[131] שמכיון שהוא דק ואינו מרגיש בו שמא אינו חוצץ.

[132] שיש להסתפק שמא רביתא היא הרי היא כבשרו. כיון דקפיד עלה ברצונו לא תהא כבשרו.

[133] ששמא ידו הוי חציצה או שלא כיון שהיא גופו ואין גופו חוצץ בין בשרו לבגד.

[134] שאם יצא שערו אם כן אינו מכוסה בבגדי כהונה ואי חשיב כגופו מעכב, זבח תודה שם יא. דלא כפירש"י שם ועיין ערוך השולחן העתיד הלכות כלי המקדש סימן לא סעיף יד שהרמב"ם מפרש שערו של בגד

[135] כיון דלא איפשיטו כל הני בעיי ולפיכך פסק בהם רבינו דלכתחלה להזהר ומיהו בדיעבד אין לנו כח לפסול העבודה בכך ולומר יביא קרבן אחר דאיכא למיחש שמביא חולין בעזרה ואין לומר יביא קרבן אחר ויתנה דמאחר שיש קרבנות דלא שייך בהם להתנות דהיינו חטאות ואשמות וקרבנות הצבור לא מפליג בינייהו.

[136] כך פירש"י בית השחי מהו והרמב"ם נראה דלא גרים ליה. כס"מ שם אמנם אפשר שזהו בכלל מש"כ עד שיתרחק הבגד מעליו, שו"ר שכ"כ במרכה"מ

[137] פירש"י ביצא שערו ודע דהא דשערו יצא מן הבגד לפירש"י דהוא באת"ל דידו לתוך חלוקו לא הוי חציצה אם כן פשיטא דידו לא הוי חציצה דכל את"ל הוא פשיטותא דאיבעיא הר המוריה שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

הלכות הדף היומי
מסכת ערכין

כבר התבאר במסכת מנחות דף לח. שתפילין של יד אינה מעכבת את של ראש, ושל ראש אינה מעכבת את של יד[138], ואם אין לו אלא אחת מהם יניחנה[139], מפני שהן שתי מצות זו לעצמה[140] וזו לעצמה[141]. ולא חוששים שכשיש לו רק אחת יפשע ולא יקנה האחרת[142]. ואפילו אם יכול להניח את שניהם והניח רק אחת, יצא ידי אותה מצוה שקיים[143].

אם הוא מצפה שיביאו לו את השניה קודם שיעבור הזמן ק"ש, אם הוא איש שדרכו ללבוש תפילין רק בזמן הק"ש ותפלה והוא רוצה עתה ללבשם ולהתפלל בהם, בודאי יש לו להמתין עד שיביאו לו השניה, ולא יקרא ק"ש ותפילין בתפלה אחת כיון שעדיין לא עבר הזמן ק"ש. אבל אם דרכו ללבוש תפילין אפילו שלא בזמן ק"ש והוא רוצה עתה ללבוש כדי שלא לבטל מצות תפילין מעליו, פשוט דיכול ללבשם תיכף ולברך עליהם, אך לענין לקרות בהם ק"ש נראה דיש לו להמתין עד שיביאו לו השניה[144].

מי שיש לו[145] אונס גמור ואינו יכול להניח תפילין של ראש, או תפילין של יד, כגון שיש לו מכה ביד[146] או בראש יכול לבטל לגמרי את המצוה השניה, שהרי אינן מעכבות זו את זו.

וכשיש לו ברירה[147] להניח אחד משניהם י"א[148] שיותר טוב שיניח ש"ר לבד דקדושתו חמורה וי"א[149] שיניח לעת עתה הש"י כדי שלא ישנה הסדר שבתורה.

---

138 רמב"ם פ"ד ה"ד, שו"ע ונו"כ או"ח כו א. ועיין להלן (מד ע"א) שבין שיש לו שתיהן ובין שאין לו אלא אחת, אינן מעכבות זו את זו. וכך נפסק בראי"ש הל' תפילין סי' טו, ובשו"ע שם. ובכס"מ שם, ובב"י שם וכתב שכן נראה שהוא דעת כל הפוסקים.

139 מכילתא דרשב"י סו"פ בא, ועי' תורה שלמה בא פי"ב אות כז שר"ל שהדרש הוא מלשון והיה לך לאות בלשון יחיד.

140 אפילו אם היא רק של ראש לבד ולא יחוש למה שאמרו כ"ז שבין עיניך יהיו שתים וגם אפילו בעת ק"ש ותפלה מותר לו ללבוש אחת ולא יחוש למה שאומר אח"כ בעצמו בק"ש וקשרתם וגו' והוא אינו מקיים דכל זה דוקא אם יש לו שיכול להניחם משא"כ בזה. בה"ל שם ד"ה מניח

141 רמב"ם שם, ובטוש"ע שם: שכל אחת מצוה בפני עצמה היא ראה תוס' ערכין ג: ד"ה של יד.

142 עי' גמ' שם ורש"י שזו היתה סברת רב חסדא בתחילת וחזר בו.

143 ב"י שם. וכן בספר התרומה סדר הנחת תפילין, ועי' אמרי בינה או"ח סי' ט שפלפל בדברי הב"י.

144 בה"ל שם

145 שו"ע ונו"כ שם

146 מ"ב שם א

147 מ"ב שם

148 ישועות יעקב

149 ארצות החיים

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

ומי שיש לו אונס של שצריך לצאת לדרך יניח עתה אחת ואח"כ את השניה[150]. בד"א כשיהיה יכול אח"כ להניח בדרך התפלה השניה אבל אם אח"כ לא יכול להניח התפלה השניה יניח הש"י והש"ר קודם הליכתו מביתו דמשום איחור דרכו לא התירו לו לבטל ממצות תפילין

יט. דיד דכתיב ילבש על בשרו

עוד התבאר במסכת זבחים שם שמכיון שנצטוינו שלא יהיה דבר חוצץ בין בשרו לבגדי כהונה כמו שהתבאר לעיל, לפיכך אין הכהן יכול לעבוד בתפילין של יד שהרי חוצצת, אבל של ראש אינה חוצצת, ואם רצה להניחם בשעת העבודה מניח. וי"א[151] שחייב להניח.

כ. ושמת המצנפת על ראשו תנא שערו היה נראה בין ציץ למצנפת ששם מניח תפילין

עוד התבאר במסכת זבחים שם שהכהן צונף במצנפת[152] וקושר הציץ למעלה מן המצנפת ושערו היה נראה בין ציץ למצנפת ושם היה מניח תפילין בין ציץ למצנפת.

כא. שוה היובל לראש השנה לתקיעה ולברכות

מצות עשה[153] לתקוע[154] בשופר בעשירי לתשרי בשנת היובל, ומצוה זו מסורה לבית דין תחלה שבתחלה תוקעין ב"ד ואח"כ היחידים תוקעין ולא יקדימו היחידים לתקוע לפני ב"ד.

---

[150] רא"ש שם, טוש"ע שם ומג"א ס"ק א. במ"ב שם, ולא חוששים שכשיש לו רק אחת יפשע ולא יקנה האחרת וכנ"ל בשם רב חסדא.

[151] דעת התוס' בערכין ג' ע"ב (ד"ה ציץ) דחייבין בתפילין של ראש. והם שני דיעות בענין העוסק במצוה פטור מן המצוה. (א"ה תוס' והר"ן בסוכה כ"ה ע"א אם עוסק במצוה פטור אף כשיכול לקיים שניהם). שארית נתן שם

[152] רמב"ם הלכות כלי המקדש פרק י הלכה ג

[153] רמב"ם הלכות שמיטה ויובל פרק י הלכה י

[154] מדכתב רבנו בריש ה' שופר מ"ע של תורה לשמוע תרועת השופר וכאן כ' מ"ע לתקוע משמע שכאן עיקר המצוה לתקוע ושם עיקר המצוה לשמוע ומ"מ לדינא משמע שאין נ"מ ביניהן כמש"כ רבנו בסמוך הי"א דשוין

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

הלכות הדף היומי
מסכת ערכין

וכל יחיד ויחיד חייב לתקוע[155] שנאמר תעבירו שופר, ונשים פטורות דהוי מ"ע שהזמן גרמא. ודוקא בזמן שב"ד הגדול יושבין בלשכת הגזית ועד שש שעות[156].

ותוקעין בשופר[157] תשע היינו תר"ת תר"ת תר"ת כדרך שתוקעין בראש השנה, דילפי' ר"ה ויובל זה מזה שיהו כל התקיעות שוות, ומעבירין שופר בכל גבול ישראל. דכתיב בכל ארצכם אבל בחו"ל אין תוקעין[158].

שופר של[159] יובל ושל ראש השנה אחד הוא לכל דבר, ואחד ראש השנה ואחד היובל לתקיעות, ותוקעין בשופר של כבש כפוף וכן שאר כל הדינים שמבואר בה' שופר וכן מברכין מלכיות זכרונות ושופרות ביוה"כ של יובל כמו בר"ה[160], ואומרים זה היום תחלת מעשיך שגם יוה"כ של יובל הוא יום הדין[161]

אלא שביובל תוקעין בין בב"ד שקדשו בו את החדש בין בב"ד שלא קדשו בו את החדש[162], וכל יחיד ויחיד חייב לתקוע כל זמן שבית דין יושבין ושלא בפני בית דין מדרבנן שמא יעבירנו ד"א אבל מדאורייתא תוקעין כל היום אבל לא בלילה[163].

ואם ננערו לעמוד ולא עמדו עדיין ספק הוא בגמ'[164].

הן, עי' לח"מ ריש ה' שופר ושאר אחרונים. ומ"מ אפשר דמברכין כאן לתקוע בשופר וכן מברכין שהחיינו. מעשה רוקח בשם רדב"ז.

155 ריטב"א ר"ה ל. שא"א לצאת בשמיעה אבל דעת רוב הראשונים שיוצאין בשמיעה ומי שלא שמע ביטל מ"ע, עיין מנ"ח שלא

156 רש"י ר"ה ל.

157 ועיין מנ"ח מצוה של"א שי"א דבביהמ"ק תוקעין בשופר ובחצוצרות.

158 או"ש בשם ירו' וכן משמע בחינוך כמש"כ מנ"ח מצוה שם

159 רמב"ם שם הלכה יא

160 כמש"כ רבנו בפ"ג משופר ה"ח

161 תוס' ר"ה כ"ז א' ד"ה כמאן.

162 לא נזרו ע"ז שמא יעבירנו ד' אמות אף על גב שגם יוה"כ דינו כשבת וגם אפי' חל יוה"כ בשבת תוקעין כדי לפרסם שהעבדים נפטרין והולכין להם. ראב"ד תו"כ בהר פ"ב רדב"ז. ובריטב"א שם כתב שא"כ יבטל היובל לגמרי שהרי התקיעה מעכבת.

163 רדב"ז בשם תו"כ.

164 ר"ה ל.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu